

MVZ 162 Zahraníční politika Ruské federace

Vyučující: Mgr. Petra Kuchyňková (přednášející), Mgr. Tomáš Šmíd, Ph. D. (přednášející)

Garant: PhDr. Petr Suchý, PhD.

Forma: přednáška

Způsob ukončení: **Zkouška**

Podmínky ukončení: zpracování seminární práce, zápočtový test

Počet kreditů: 5

Výuka probíhá ve středu v čase 16.00-17.40, P 24

Anotace:

Cílem kurzu je seznámení studentů s vývojem a klíčovými problémy ruské zahraniční (i bezpečnostní) politiky po roce 1991. Kurz se zabývá problematikou vývoje zahraničněpolitických priorit jednotlivých administrativ prezidentů Borise Jelcina a Vladimira Putina, vývojem zahraničněpolitických a bezpečnostních doktrín RF, projevem vlivu jednotlivých ideových koncepcí, myšlenkových škol (liberalismus, atlantismus, eurasianismus, geopolitika realismus) i jednotlivých politických osobností v klíčových funkcích exekutivy i legislativy RF na vývoj ruské zahraniční politiky po roce 1991. Kurz se dále pokouší o mapování nejdůležitějších oblastí zahraničněpolitických (včetně politicko-ekonomických a politicko-bezpečnostních) vztahů postsovětského Ruska v areálovém smyslu – vývoj vztahů k USA, evropská dimenze ruské zahraniční politiky včetně vztahů k někdejšími postkomunistickým satelitům v Evropě, ruská zahraniční politika v rámci SNS (Bělorusko, Ukrajina, Moldávie, Kavkaz, státy střední Asie), východoasijská dimenze ruské zahraniční politiky (vývoj vztahů s Čínou, Indií, Japonskem, jihovýchodní Asií), další vybrané problémy zahraniční politiky Ruska: politika Ruska v oblasti Blízkého východu, vztah Ruska ke klíčovým bezpečnostním, politickým a politicko-ekonomickým organizacím v evropském i mezinárodním kontextu (NATO, EU, WTO, Rada Evropy).

Struktura kurzu a přehled témat přednášek:

- **1) 18. 2. Úvod**

Seznámení se strukturou kurzu a požadavky na jeho absolvování.

- **2) 25.2. Přehled vývoje zahraničněpolitických a bezpečnostních koncepcí a doktrín v RF po roce 1991**

Vnitropolitický a ideový kontext, vývoj ruské zahraniční politiky ve specifických kulisách ruské tranzice.

Vliv liberalistických koncepcí Gajdarovy vlády a jejích osobností (atlantismus, nové „západnictví“), Kozyrevova doktrína, nástup Černomyrdinovy vlády a Primakova do funkce ministra zahraničí, odklon od liberalismu k „novému eurasianismu“, projevy geopolitiky a realismu v nové ruské zahraniční politice poloviny 90. let, nástup Ivanova, odchod Jelcina z prezidentské funkce a nástup Putina.

Komparace zahraničněpolitických a bezpečnostních doktrín první poloviny 90. let a nových koncepcí ruské zahraniční a bezpečnostní politiky a vojenské doktríny z let 1999/2000.

Literatura:

Duleba, A., - Hirman, K.: Rusko na konci jelcinovské éry, 38-54.

Sergunin, A., A.: Discussions of international relations on post-communist Russia, s. 19 – 35.

Tsygankov, A., P.: Vladimír Putin's Vision of Russia as a Normal Great Power, in: Post-Soviet Affairs, 2005, s. 132-158. (on-line text, el.studovna)

Dokumenty:

Foreign Policy Conception of the Russian Federation (1993)

Foreign Policy Conception of the Russian Federation (2000)

Military Doctrine of the Russian Federation (2000)

- **3) 4.3 Mechanika tvorby ruské zahraniční politiky a její projevy v praxi**

Role jednotlivých resortů exekutivy – prezident, ministerstvo zahraničí, ministerstvo obrany; role legislativy. Proměny priorit a strategických nástrojů ruské zahraniční politiky. Role ozbrojených sil a ekonomických zájmů v ruské zahraniční politice. Rusko v globálních geoeconomických vztazích, energetická bezpečnost jako nový strategický nástroj ruské zahraniční politiky?

Témata k diskusi:

Cesta RF do WTO

Ruská energetická politika – soft power v roli hard power?

Literatura:

Bugajski, J. – Duleba, A. – Michalewski: Toward an Understanding of Russia, s. 59 – 78.

Dawisha, A. – Dawisha, K.: The Making of Foreign Policy in Russia and the New States of Eurasia, s. 17 – 41, 42 – 65

White, S. (ed.): Russia After Communism, s. 161 - 182

- **4) 11. 3. Vývoj vztahů Rusko – USA**

Klíčové problémy v zahraničněpolitické, bezpečnostní i politicko-ekonomické oblasti od roku 1991 do současnosti.

Témata k diskusi:

Rusko jako spojenec USA v boji proti terorismu?

Rusko-americké vztahy a systém protiraketové obrany ve střední Evropě

Rusko-americké bezpečnostní vztahy na přelomu století - sledujeme demontáž systému odzbrojování a kontroly zbrojení vybudovaného na konci studené války?

Literatura:

Bugajski, J. – Duleba, Michalewski: Toward an Understanding of Russia, s. 183 - 209

Kozyrev, A.: The Lagging Partnership (on-line text, el. studovna)

Sestanovich, S.: Where Does Russia Belong? (on-line text, el. studovna)

Ivanov, I.: The Missile-Defense Mistake (on-line text, el. studovna)

- **5) 18. 3. Rusko jako geopolitický aktér v postsovětském prostoru I.**

Role Ruska v integračních projektech v postsovětském prostoru. Bělorusko – nejtěsnější spojenec? Vznik rusko-běloruského soustátí a cesta k němu.

Téma k diskusi:

Vztah Rusko-Bělorusko: bratrství, parasitismus, paternalismus?

Literatura:

Barry, D., D.: Russian Politics. The Post-Soviet Phase, s. 51 – 63

Bugajski, J. – Duleba, A. – Michalewski: Toward an Understanding of Russia, s. 97 - 106

Dawisha, A. – Dawisha, K.: The Making of Foreign Policy in Russia and the New States of Eurasia, s. 84 – 109

Hlaváček, P.: Bělorusko. In: Kuchyňková, P., Šmíd, T. (eds.): Rusko jako geopolitický aktér v postsovětském prostoru, s. 51-66.

Kanet, R., E. – Kozhemiakin, A, V.: The Foreign Policy of the Russian Federation, s. 28 – 48

Kuchyňková, P.: Utváření ruské zahraniční politiky po roce 1991 v postsovětském prostoru. In: Kuchyňková, P., Šmíd, T. (eds.): Rusko jako geopolitický aktér v postsovětském prostoru, s. 14-48.

- **6) 25. 3. Rusko jako geopolitický aktér v postsovětském prostoru II.**

Rusko jako geopolitický aktér v postsovětském prostoru – Ukrajina a Moldávie.

Témata k diskusi:

Rusko-moldavské vztahy a podněsterský konflikt

Role Ruska a Ukrajiny v černomořské oblasti – kooperace, konkurence? Petra Durkošová

Literatura:

Laryš, M.: Ukrajina. In: Kuchyňková, P., Šmíd, T. (eds.): Rusko jako geopolitický aktér v postsovětském prostoru, s. 68-88.

Russia: Regional Partner or Aggressor? (on-line text; el.studovna)

Smrčková, M.: Moldávie. In: Kuchyňková, P., Šmíd, T. (eds.): Rusko jako geopolitický aktér v postsovětském prostoru, s. 91-102.

- **7) 1. 4. Rusko jako geopolitický aktér v postsovětském prostoru III.**

Gruzie, Arménie, Ázerbajdžán, ruský vliv v kontextu etnických a etnonáboženských konfliktů na Kavkaze.

Literatura:

Berman, I.: The New Battleground: Central Asia and the Caucasus. The Washington Quarterly. Winter 2004 – 2005. p. 59 – 68.

Cornell, S.(2003): Small Nations and Great Powers. London, Curzon Press. p. 333 – 365.

Hadžijev, K.S.(2001): Geopolitika Kavkaza. Moskva, Meždunarodnyje otnošenija. s. 280 – 328.

Šmíd, T.: Jižní Kavkaz. In: Kuchyňková, P., Šmíd, T. (eds.): Rusko jako geopolitický aktér v postsovětském prostoru, s. 103-137.

- **8) 8. 4. Rusko a Evropa I (postkomunistické státy střední a východní Evropy)**

Proměny politicko-ekonomických vztahů Ruska k někdejšími satelitům, problematika rozšiřování NATO a EU ve vztahu Ruska k těmto zemím, rusko-polské vztahy, otázka rusko-slovenských vztahů v 90. letech 20. století, otázka kvality česko-ruských vztahů, Rusko a Balkán, problémy v hledání nových vztahů Ruska k pobaltským státům.

Témata k diskusi:

Rusko a kosovská otázka

Polsko – největší „odpůrce“ RF v EU?

Česko-ruské vztahy: existuje čitelná koncepce?

Třetí plochy v současných vztazích RF a pobaltských států

Literatura:

Bugajski, J. – Duleba, A. – Michalewski: Toward an Understanding of Russia, s. 153 – 182.

Historie a současnost vztahů Rusko-NATO (el.studovna)

EU Enlargement and Beyond: The Baltic States and Russia, s. 145 – 169, 309 - 319

Leška a kol.: Rusko, Polsko, střední Evropa, s. 73 – 91

Doporučená literatura:

Webber, M.: Russia and Europe: Conflict or Cooperation?, s. 1 – 21, 28 – 45, 47 – 65, 99 – 124

- **9) 15. 4. Rusko a Evropa II**

Mezníky ve vztazích Ruska ke státům západní Evropy a jejich význam v celkovém kontextu hledání mezinárodněpolitické role Ruska (Rusko-Německo, Rusko-Francie, Rusko-Velká Británie), vývoj zahraničněpolitických a politicko-ekonomických vztahů Ruska a EU, Rusko jako člen Rady Evropy.

Témata k diskusi:

Německo – tradiční spojenec Ruska v západní Evropě?

Třetí plochy ve vztazích Ruska a EU

Rusko v Radě Evropy a čečenská otázka

Literatura:

Webber, M. (ed.): *Russia and Europe: Conflict or Cooperation?*, s. 66- 98, 125 – 151
Vztahy Rusko-EU současnost (el.studovna)

- **10) 22. 4. Rusko jako geopolitický aktér v postsovětském prostoru IV.**

Střední Asie (Kazachstán, Kyrgyzstán, Uzbekistán, Tádžikistán, Turkmenistán), otázka surovinových zdrojů, geopolitický a geostrategický význam regionu.

Literatura:

Darchiashvili, V.: Kyrgyzstán. In: Kuchyňková, P., Šmíd, T. (eds.): *Rusko jako geopolitický aktér v postsovětském prostoru*, s. 155-163.

Darchiashvili, V.: Tádžikistán. In: Kuchyňková, P., Šmíd, T. (eds.): *Rusko jako geopolitický aktér v postsovětském prostoru*, s. 164-173.

Darchiashvili, V.: Turkmenistán. In: Kuchyňková, P., Šmíd, T. (eds.): *Rusko jako geopolitický aktér v postsovětském prostoru*, s. 174-181.

Dilbazi, E.: Uzbekistán. In: Kuchyňková, P., Šmíd, T. (eds.): *Rusko jako geopolitický aktér v postsovětském prostoru*, s. 183-192.

Saivetz, C.: *Caspian Geopolitics: The View from Moscow*. In:
<http://www.watsoninstitute.org/bjwa/archive/7.2/Oil/Saivetz.pdf>.

Lasák, J.: Kazachstán. In: Kuchyňková, P., Šmíd, T. (eds.): *Rusko jako geopolitický aktér v postsovětském prostoru*, s. 140-153.

Doporučená literatura:

Berman, I.: *The New Battleground: Central Asia and the Caucasus*. *The Washington Quarterly*. Winter 2004 – 2005. p. 59 – 68.

Horák, S. -Souleimanov, E. - Šír, J.: Politické, ekonomické, kulturní a jazykové vazby středoasijských států na Rusko a jejich integrační resp. dezintegrační vývoj v poslední době. Vědecký grant MZV ČR 2005.

- **11) 29.4. Východoasijská dimenze ruské zahraniční politiky**

Pokusy o budování strategického partnerství s Čínou a Indií, ekonomické aspekty těchto vztahů. Otázka rusko-japonských vztahů a role Ruska v řešení korejské problematiky.

Témata k diskusi:

Historická zátěž rusko-japonských vztahů

Čína – geostrategický spojenec či hrozba v sousedství?

Rusko a jaderný program KLRD

Literatura:

Kim, S., S.: *The international relations of northeast Asia*, s. 201 – 223.

Smith, M., A.: *Current Russo-Chinese Relations*, s. 2 – 15

Doporučená literatura:

Yang, S., H. – Kim, W. – Kim, Y: *Russo-North Korean Relations in the 2000's*, s. 794 – 814

- **12) 6.5. Další vybrané problémy ruské zahraniční politiky**

Role Ruska na Blízkém východě, rusko jako diplomatický a geostrategický činitel ve třetím světě.

Témata k diskusi:

Diplomatická role Ruska v izraelsko-palestinském konfliktu

Diplomatická role Ruska v otázce Iráku

Rusko a zbrojní program Íránu

Literatura:

Kanet, R., E. – Kozhemiakin, A., V.: The Foreign Policy of the Russian Federation, s. 125 – 191.

- **13) 13.5. Zkouškový test**

Podmínky k absolvování kurzu

Seminární práce

přijato/nepřijato

Zkouškový test

30 bodů

Pro úspěšné absolvování zkouškového testu je třeba získat minimálně **18 bodů z celkového počtu 30 bodů**.

Hodnocení:

A 30-28 bodů

B 27-26 bodů

C 25-23 bodů

D 22-21 bodů

E 20-18 bodů

F 17 a méně bodů

1)Seminární práce.

K úspěšnému absolvování kurzu je nutné, aby studenti **ve dvojicích** vypracovali a odevzdali seminární práci s veškerými vědeckými náležitostmi (struktura, poznámkový aparát, literatura) v rozsahu 10-15 normostran (normostrana = 1800 znaků), do tohoto počtu se nezapočítává seznam literatury. Jako téma seminární práce si student vybere konkrétní téma vztahující se k odpřednášeným okruhům (konkrétní seznam témat bude upřesněn v Informačním systému MU, je možné dohodnout i téma individuální, vztahující se k přednášené problematice).

Seminární práce bude hodnocena s ohledem na splnění formálních kritérií, obsahovou stránku a stylistické požadavky hodnocením přijato/nepřijato. **PŘIJATÁ** seminární práce je nutnou **PODMÍNKOU ÚČASTI NA ZKOUŠKOVÉM TESTU**.

Téma seminární práce musí dvojice nahlásit vyučujícímu do **4.3.2008** včetně. Hotové seminární práce je třeba odevzdat do elektronické odevzdáárny do **22.4.2008 do půlnoci**, po této hodině bude odevzdáárna uzavřena.

Podvodné plnění studijních povinností

Výuka na FSS MU předpokládá, že studenti znají studijní předpisy a že se nedopouštějí podvodného plnění studijních povinností, zejména opisování u zkoušek a plagiátorství, tedy vydávání cizích myšlenek za vlastní a přebírání myšlenek jiných autorů bez uvedení autorství. Plagiátorství patří k nejzávažnějším etickým proviněním v akademickém prostředí, popírá poslání university i smysl studia. Z právního hlediska je plagiátorství krádeží cizího duševního vlastnictví.

Podvodné plnění studijních povinností nemůže být za žádných okolností na FSS tolerováno. Každý případ podvodného chování bude trestán nejpřísnější sankcí. Studentům doporučujeme co nejdůkladněji se seznámit s problémem plagiátorství a se způsoby, jak se mu vyhnout.

2) Zkouškový test.

Zkouškový test bude složen z 9 otázek: 4 otázky výkladové po 5 bodech a 5 otázek vyžadujících stručnou a přesnou odpověď po 2 bodech. Maximální možný počet bodů, které lze získat ve zkouškovém testu je 30.

Pro úspěšné absolvování zkouškového testu je třeba získat minimálně **18 bodů z celkového počtu 30 bodů.**

Předmět je určen studentům bakalářského cyklu oboru mezinárodní vztahy bez omezení maximálního počtu přihlašovaných. Pasivní znalost ruského jazyka vítána.